

Աւելորդ չենք նկատեր յիշել նաև խոնակերին նուազական ձեռքը կազմուած խոնակերակ բառը՝ զոր Բառարանները չունին։ Աս ալ նախատական բառ մըն է, սա տարբերութեամբ որ՝ մինչ ատջինով բնական-բապէս զոհերը կը թշնամանեն իրենց դահիճները, վերջինով դահիճն է կամ բըռ-Յաւորը՝ որ կը թշնամանէ իր զոհը, «Թըշուառական և խոնակերակ» կոչելով զայն. (Բլարք և Վկայ. Ի էջ 264)։ Պարագան բուրովին տարբեր ըլլալով՝ կը խորհինք թէ արդեօք *Coquus* (խոհակեր) բառէն Փրանսերէնի փոխանցուած *Coquin* բառին չի՞ համապատասխաներ այդ «խոհակերակ» անարգ, անպիտան, սինխր նշանակութիւններով։ Յամենայն զէպս սակայն՝ բնագրի մը պէտք կ'ըլլայ վերապահել այդ բառին բուն առումը։

Զանց կ'ընենք Սերերիանոսի և ճառի վերնագրին «Վասն խոհակերացոյ» որ բովանդակ գրուածքին մէջ խոնակերակ բառով միայն արձագանգ կը գտնէ, առանց որոշ լուսաբանութեան. նոյնպէս մէկզի կը թուուինք և փրեմի Աւետարանական ճառերէն մէկուն մէջ կարգադրուած «խոհակերաց»-ը, չոր կը փորձուինք կարգալ «խոհակերաց»։ Չնչելով անմիջապէս մօտը գրուած անիմատ միջակէտը, գէթ ամբողջ նախագաւթնէն բան մը հասկնալու համար։

Մեզի կը հարուին՝ թէ Շեղք բառը Դագաղ բառէն է։

Հր. Անտոնեան իր Նոր հայերէն բառեր Տիմոթէոս Կողի Հակաձառութեան մէջ գործին 94 էջին վրայ՝ շեղք բառին գործածութիւնը դէմընդդիմելով Աւետարանի մէկ համարին հետ (Ղուկ. է 14), և տեսնելով որ նորարեր թարգմանիչը ի դագաղսնի տեղ առ շեղք բառն է հրամայուցած, վստահութեամբ մը կը վճռէ՝ թէ «բառ այսմ շեղք կը նշանակէ դագաղ»։ Դժուար չէր սակայն դուշակել որ Տիմոթէոսի թարգմանիչը օտոճ (դագաղ, տապան) բառին տեղ օտոճ (շեղք, կարկառ) կարգացած ըլլալու է իր բըռագրին վրայ, ու այնպէս ալ թարգմանած։ Սրդէն նոյն թարգմանիչը միևնոյն գործին մէջ (էջ 145) նմանօրինակ սխալ մըն ալ գործած է, եռայլի (Մ. 3) σακχος (քուրձ) σακχος (վահան) կարգալով, և թարգմա-

նած է. «Շեղք իրրեւ զվանամ զվերաբկու նորա», փոխանակ թարգմանելու «Շեղք իրրեւ զվորձ զվերաբկու նորա», ինչպէս ունի հին թարգմանութիւնը։ Իրաւունք կ'ունենայինք լսելու՝ թէ վանամ բառը ինքն ալ կը նշանակէ։

Ե. Ե. Դ.

ՊԱՆԵՍՏԻՆԱԳՐԱԿԱՆ

ԻՍԴԱՅԷԼԻ ԶՈՒԲԵՐԸ

«Ո՛չ լաւ իցեն Արամա եւ Փարիսաւս զե՛ս Դաւանիսի Բան զամենայն ջուրս Իսրայելի»։ (Դ. Թագ. Ե. 12)

Կ'ուզէ՞ք այցելել Իսրայէլի Զուբերուն, որոնք, ըլլան նոյնիակ խեղճուկ ջրհորներ, զուրկ չեն շահեկանութենէ։ Թէպէտ Նէեման Ասորի, հոգարս Արամայով և Փարիսարայով, արհամարհանքով կը նայէր անոնց վրայ։

Իսրայէլի երկիրը թէև հարուստ չէ Զուբերով, բայց անոր աղբւրները, հորերը, նոյնիակ ջրամբարները կը մնան անփոփոխ վկաները Պատմութեան ամենէն գեղեցիկին։ Կարծես երկինք ու մարդիկ կը մրցին անոնց կապուած յիշատակները աւանդելու ապագայ սերունդներուն։ Հնագէտն ու գեղարուեստագէտը հաւատարապէս իրենց բաժինը ունին անոնց մէջ։ Այցելուն թո՛ղ չսպասէ հոն հանդիպելու եւ աշխարհահռչակ աղբիւրի. բայց ան զիբաւ պիտի գտնէ Այն Հաւա-միէ մը, որ ժայռէն կը ձորի կաթիլ կաթիլ, խորունկէն Աւագակաց աղբիւր, որմէ առած է իր անունը, կամ Այն Շաւաւ մը, որ յուշիկ յուշիկ կը հոսի ւտորտէն քարծր ու սեղ ժայռերու, որոնց մէջ կ'աղաղակալեն Դ. և Ե. դարերու ճրգնաւորները։ Արարին փոյնք չէ բնաւ, որ աղբիւր մը նկարչական ըլլայ կամ պատմական. ան կը գոհնայ երբ ունի Զուբի մը հանդիպել։ Այս աղբիւրներուն բնծեւած պատմական օգուտը այն է, որ անոնք, ձնի բերուելու նոյնատեղով, չեն ալլափոխուած արուեստականութեամբ, ու մեծ մասով կը մնան նախնական վիճակի մէջ, իրրեւ հարագատ վերապրումներ անցեալի կեանքին ու բարբերուն։ Հաղարատը տարիներէ ի վեր կիներ կ'երթան անոնց, սափորները անփութքէն հակած գլուխներուն վերեւ, ու կը զստանան նոյնպէս իրարու ետեւէ, այս անգամ նոյն սափորները ուղիղ նստեցուցած զագաթներուն վրայ։ Այսօրուան ֆէլլաւ կիներուն պէս քանանուհիներն ալ, հրէուհիներէն առաջ, նոյն աղբիւրներուն քով հաւաքաբար լուսացած են իրենց լաթերը, ամբողջ օրը տոբաններու ելուէջին միացնելով իրենց անվերջ շագակրատութիւնները։ Անոնցմէ ետք՝ կը սկսի զէպ ակերբ միևնոյն երթը հոտերու.

և միևնույն ժեները հոգիներու միջև, մինչ անշնչման ամենեւնի անտարբեր, մեկուսի, հոգուական որինդին վրայ կ'անէ անվերջանալի միօրինակ եղանակ մը: Այս տեսարանը չի՞ յիշեցներ նա՜նպետեան ժամանակը: Կամ սա ձիւսորը, որ կը նկարէ աղբիւրի մը առջև խմուած հօտը և ձին, առանց պախույցը քակելու, կը մղէ դէպ հասարակաց դուռը, մինչ ինք ջրայ կը զատարկէ մատուցուած ջրանոթ մը, չի՞ նմանիք Յակոբի որդիներուն, իրենց հօր խաշները աչքէ անցնելու զրազած: Այսպէս այդ աղբիւրները, յուշարար Աստուծոյ և մարդոց գործերուն, մտած են Պատմութեան մէջ ու ետ կը տանին մեզ հարիւրաւոր և հազարաւոր տարիներ: Այդ ջուրներուն հանդիպելով կը վերադարձնուի քաղցման իւր գեղեցկագոյնէն էջերը Հին և Նոր կտակարաններուն:

Սկզբնէն ուրեմն մեր այցելութեանն:

ԵՐՈՒՍԱԴԷՄԻ ԱՂԲԻՒՐՆԵՐԸ

Ահա՛ նախահաճ Մարիամի աղբիւրը, Այն Սիբրի Մէրէմ, իսկական աղբիւր մը, պարբերաբար ինչոյ և բարձրացող ջուրներով, մայրի մը խոռոչին մէջ, ուր կ'երթցուի քաղցման խառնանքով: Ասկէ ծագում առած է ներկայ առաւելը՝ Աստիճաններու մայր—Աւ իս Տարմն—: Ասկէ և երեսադէմի միակ աղբիւրն է, որ կը գտնուի քաղաքի անմիջական շրջակայքը ու պահուելու է կեղրոնի ձորին մէջ, Սէլովամ գիւղին դիմաց, Ուրդի իւրան և ընդուն տակ, 60 մէղրի չափ ցած այն սարահարթէն, որուն վրայ շինուած էր երբեմնի Յերուսաղեմ քաղաքը՝ Յերուսա:

Գեհնէ կամ «Յայտող ջուր» — այս է աղբիւրիս աստուածաշնչական անունը — անշուշտ չէ տեսած Տիրամօր՝ իր ջուրներուն մէջ Յիսուս Մանուկի լաթերը լուսնայր, ինչպէս կ'ենթադրուի ժե. զարկն ապրին: Միայն այստեղէն ոչ շատ հեռու, գեղի ջուրներուն վերին ընդունքանք, մարդաբերացած է ետպի: «Ահա՛ կոյս յուղացի և ծնցի որդի, և կոչեցան զանուն նորա Լիմանուէլ»: Ասկիտ արդարացուցած է աղբիւրին Ս. Կոյսին անունով յորձորումը:

Գեհնէ ինչպէս մինչև այսօր ջրամբար մըն է Սէլովամ գիւղի և նոյն իսկ երեսադէմի համար, նոյնը եղած է առաւելապէս Յերուսաղեմ և Գաւթի քաղաքին համար ալ, մանաւանդ եւրաշիս և պաշարութեան ատեններն: Շատ հինէն միջոցներ գործ դրած էին, որ պաշարութեան անպահով եղանակով օգտուէին Գեհնէի աղբիւրէն ու կարողանային ջուրերը պահել ամրակապ ընդունարաններու մէջ: Ասկէ՛ ջրարարական այն շինութիւնները, որոնց նմանները շատ քիչ կ'երևին այդ շրջաններուն: Տասնհինգէն մինչև քսան դար առաջ (Ն. Բ.) Յերուսաղեմ կարծր մայրերու մէջէն պեղած էին զարուստ այն ներքնուղիներ, որ միջնաբերդը հաղորդակցութեան կը դնէր Գեհնէի աղբիւրին հետ: Եղեկիտ թագաւորն ալ Ուրդի ներքև պեղել տուաւ 550 մէղր երկարութեամբ ջրանցք մը, Գեհնէի ջուրը տանելու համար Գաւթի քաղաքին արեւմտեան կողմը:

մը: Այս ջրանցքի ծայրէն — Սէլովամի աղբիւրէն — 181 ին զանուցեալ երթայական արձանագրութիւն մը, որ անոր բացումը կը նկարագրէ այսպէս. «Երանուած օրը (ջրանցքին) ականահատները զարկին մէկը միւսի դէմ, մուրճ մուրճի դէմ և ջուրը մայրքեց ակէն մինչև աւագանը 1200 կանգուն երկարութեան վրայ, և մայրսին բարձրութիւնը ականահատներու գիւղէն վեր՝ 100 կանգուն էր»: Ասկէ կ'երևի՝ թէ Թ. դարու (Ն. Բ.) ճարտարագէտները բաւական ճշգրտեամբ բռնած էին ջրանցքի չափերուն հաշիւը:

Գանառացի կամ հրեայ ճարտարագէտներու հաւատար՝ այս աղբիւրը պատիւ կը բերէ նաև Գաւթի զինուորներուն: Հաւանաբար այս ջրանցքին մինչև Յերուսի միջնաբերդը ստորակելով Յոյսը՝ կը ցաւ տիրանալ անտիկ համարուած այդ տեղին և իւր իշխանութեան: Սողոմոն, Գաւթի բնակաւոր, Գեհնէի մէջ ստացաւ թագաւորական օծումը, ինչպէս պիտի տեսնենք քիչ մը անդին:

Թ. դարէն սկսեալ Եղեկիտի ջրանցքին միջոցով Գեհնէի ջուրերը կը հասէին մինչև Ուրդ, Տիրուպէնի և Կեղրոնի միացման տեղը, այն աւագանին մէջ, որ ետքէն Սէլովամի լճակ կամ ջրկայք — Natatoria Silo — անունը առաւ: Այսօր հողի տակ կը մնան այն երկու ամբարտակները, որոնք, թագաւորներու շրջանին, կը պաշտպանէին աւագանը:

Այդ աստիճանաւոր ճամբէն, որ, Տիրուպէնի անցքով, Տաճարէն Սէլովամ կը տանէր, մարդ մը, աչքերը կաւով ծեփուած, կ'իջնէր խորխորակով ու ամէն քայլափոխին զաւագանին ծայրովը գետինը կը զննէր: Անիկա ի ծնէ կոյրն էր, այն մարդը՝ որ միշտ Տաճարին մէջ նստած կը մնար և մարացիկ էր: Ան կը քալէր միշտ, կարծես ներքին փափաքէ մը մղուած... Կը հասնէր ջրանցքի բերանը, կը ծրէր ու արժով աչքերը կը լուար. և ահա՛, ով հրաշք, երբ ոտքի կ'ելլէր, աչքերը բացուած էին... Այն մարդը, որ կաւով ծեփած էր աչքերը և Յիսուս կը կոչուէր, բնած էր. «Գեհնէ՛ Սէլովամի կաւապանը ու լուացուէ՛»: Եւ ինք կուգար, և Լուացուէր ու կը բռնուէր: Այն՝ բացուած էին ոչ միայն մարմիններն՝ այլ նաև հոգիներն աչքերը, ու համարձակ կը յայտարարէր Փարիսեցիներուն՝ թէ Յիսուս մարդաբեր մը միայն կրնար ըլլալ, զրկուած Աստուծոյ կողմէ, որ այսպէս կը բանար ի ծնէ կոյրի մը աչքերը. «Եթէ Ան Աստուծոյ մէջ չըլլար, կ'ըսէր. չէր կրնար այդ բանը ընել»: Որքան հոգիով կոյրեր, աւագ, պէտք ունին իրենց Սէլովամին...:

Սէլովամին ինչնէր քանի մը հարիւր մէղրը գէղ հարաւ, անցնելով մշակուած բանջարանոցներէ, երբեմնի «Թագաւորաց պարտեզներէն», որ գեղեցկութիւն մը կ'ընծայէին Կեղրոնի այդ մասին: Մշակութեան սահմանը կը հասնի մինչև ստորտը անշուք շէնքի մը, որ կը գրաւէ հեղեղատին կեղրոնը: Այդ շէնքը Պիւ Է-

յուսմէն է, Յորայ հորը, խաղական ջրհոր մը ամբար-
շէն, ասորտոր ժայռի մը, ուրկէ ջուրը կը ժայթ-
քէ 50 մէկը ցածէն: Քանանացիներն ու շրեա-
նները այդ հորը կ'անուանէին Ռոփզի, զոր անանք
կը թարգմանեն Քաշտիկնու: Կամ Անգորդներու
աղբիւր և ուրիշներ՝ թափիլի աղբիւր: Էն Ոգ-
լայի կամ Արեգական աղբիւրին ու Նեփթուայի
ջուրերուն հետ Ռոփզի կը կազմէր այն նըշա-
նաղիւրը, որ կը բաժնէր Յուդայի սահմանը հա-
րաւէն և Բենիամինինը՝ հիսթալէն: Հոս էր որ,
Արիստոփանի ապտամբութեան ժամանակ, Դա-
սիթի լրտեսները քաղաքին յուրերը հաւարեցին
ջրկրներէն ու շաղակրատ կրներէն:

Պիր Էլուզ չի ցածրի բնաւ: Եւ ամառ հե-
ղեղանման ու երկարատեւ անձրևներէ հետք չու-
րը կը բարձրանայ յոգնելու աստիճան ու կը ձե-
ւացնէ մտակ մը, որ կրնայ Տէն մինչև 15 օր տե-
ւել: Եւ այն ատեն նոր բանջարանոցներ կը կազ-
մուին ձորին մէջ: Յորայ հորը Էլուձ է. . . մե՛ծ
աւետիս քաղաքին համար: Սգը բացուելուն պէս
Երուսաղէմէն բնակիչները տեւական խրախճանք
մը կը կատարեն Պիր Էլուզի բոլորտէրը:

Թերեւս զարմանային այս գեղեցիկ օրե-
րէն մէկն էր, որ Դասիթի անգրանիկ որդին՝ Ա-
զոնիա իր կուսակիցները զուստեց Ռոփզի
ջուրէն և խնձոյք մը տուաւ անոնց, մինչ ինք
թագաւոր կը հռչակուէր նոյն պահուն: Երբ աս-
որ ողբերգութեան զագաթնակէտին հասած էր
ու հաւատարմները կ'աղաղակէին. «Կեցցէ՛ ար-
քայ Ազոնիա», ուրիշ աղաղակ մըն ալ կը հաս-
նէր հիսթալային կողմէն, հողի այն շերտէն, ուր
կը դառնէր Գիհոնի աղբիւրը, աղաղակը ամբողջ
ժողովուրդի մը. «Կեցցէ՛ արքայ Ազոմոն»: Բեր-
սարի որդին էր, զոր, ծերացած Դասիթի հա-
ւատութեամբ, Ազոմի և Նաթան՝ վկայութեան
խորանէն բերուած օծութեան իւզով թագաւոր
օծած էին Գիհոնի մէջ: Ազոմոն, արքայական
ջորին հեծած, թագաւորի պահակազորին ու
ղեկցութեամբ, կը բարձրանար Ռափիլ գաութի-
վերէն զէպի քաղաքն ու պալատը և կը բազ-
մէր իր հօր Դասիթի աթոռին վրայ: Եղջիւրա-
փողերը կը հնչէին և ժողովուրդը պատանի թա-
ղաւորը կ'ողջունէր հաղար անդամ կրկնուած ա-
ղաղակներով. «Կեցցէ՛ արքայ Ազոմոն»: Այս
բաւական էր խանդարելու Ռոփզի խնձոյքը և
ցրտելու Ազոնայի բազմականները: Պարտուած
Բենիամուն կը պարտաւորուէր խնայուուն ու եր-
ջանիկ եղբոր ներողամտութեամբ ապստանելու:

Գերութենէն առաջ, հաւանաբար, Ռոփզի-
լի մէջ պահուեցաւ Տաճարի նաւթական հուրը:
Գերութենէն զարմէն ալ, կը կարծուի թէ քա-
հանանները նորէն այն տեղէն առին ազմուտ ջու-
րը, որով նեմիա հրամայեց թրջել պատարագի
փայտն ու զոհ, ինչպէս երբեքն բրած էր Եզրա
կարմնղոթի վրայ՝ Բաճաղի քութիւնուն զմայր:
Ինչպէս այն ատեն՝ հիմայ ալ սրբաբար հուրը
զուրս ժայթքեց և այն ժամանակէն Ռոփզի
հորը նեփթաւ կամ Սրափիւն կոչուեցաւ:

Երուսաղէմ ուրիշ հրաշագործ ջուրեր ալ

ունէր, ինչպէս՝ Բեթհեղզայի կամ աւելի հիշգի-
րեղեղայի աւաղանը, Աշխարաց դրան մօտ, Տա-
ճարի հրապարակին հիսթալեղբոր հարաւի օր
մը Յիսուս անոր սրահներուն մէջ բժշկեց 58
տարուան անգամալոյժը, որ չունէր մէկը գինք
աւաղանը ձգող՝ ջուրերու յուշուած ժամանակ:

Այսու հանգերձ Երուսաղէմ զուրկ էր կեն-
դանի ջուրէն ու անոր կարօտը կը քաշէր իր
իրական աղբիւր ունէր միայն Գիհոնի աղբիւր: Այդ
պատճառաւ միսթական տեսանողները ջուր կ'ու-
րաղէին յաճախ և զայն աստուածային օրհնու-
թիւն մը կը համարէին: Երեմիայի մէջ Ենոփա
ինքզինքը կ'անուանէր. «Աղբիւր ջրոյ կենդ-
նայ»: Եւ ժողովուրդը, սակայն, կը լքէր այդ աղ-
բիւրը ու փոխարէն կը փորէր քաղաքի ծակոտե-
տը ոչ կարեցին ունել ջուր: Եւ Սր պիտի գայ,
բոս Եսայիայ, որ Երուսաղէմ, ինչպէս և ամբողջ
աշխարհ, իր ծարաւը պիտի անցընէ փրկու-
թեան աղբիւրներէ: Աղբիւր մը պիտի բացուի,
կ'ըսէ Զաքարիա, Դասիթի տան և Երուսաղէմի
բնակիչներուն համար ու պիտի լուայ անոնց
մեղքերն ու կեղտերը: Յովի կը տեսնէ այդ Աղ-
բիւրը, որ Ենոփայի տունէն կ'լլելով, Աքափա-
նիւրու ձորը կ'ոռոգէ: Եղեկիս, աւելի իրազեղաւ,
կը տեսնէ այդ Աղբիւրը, որ կը ցայտէ Տաճարի
աշխարհման ասորտուն ու արագօրէն մեծնա-
լով՝ անանցանելի հեղեղի մը կը փոխուի ու կը
թափի Մեռեալ ձովը, մաքրելու համար անոր
ջուրը և կենքը ու քիզմաւորութիւն տանելու
համար հոն:

Սր մը Յիսուս, չըջապաւում ժողովուր-
դէն, կեցած էր այս միւսնայն Տաճարին մէջ,
ուր հնչեցուց իր ամենէն համարձակ խօսքերէն
մէկը: Տաղաւարահարաց տօնի վերջին օրն էր,
ամենէն հանդիսաւորը, որուն շրեաները նախ-
ընթաց օրերէն աւելի կարեւորութիւն կ'ընծա-
յէին: Այդ օր ուսնիկի հիւղեր ի մեկին՝ թափօր-
ներ կազմած կը շրջէին ու կ'արտասանէին մաս-
նաւոր աղօթքներ, ասոր համար կը կոչուէր «Ու-
սանայի օր»: Ինչպէս նախընթաց օրերուն՝ այդ
օրն ալ քահանայ մը, անշուշտ աւելի հանդիսաւո-
րութեամբ, զացած էր Սեղիվամէն ջուր բերելու
կոնքի մը մէջ, կամ բոս օմանց՝ սոկիէ երջիւրի
մը մէջ, և զարձած էր ու Հալլէլ երգելով սրու-
կած էր Զահագործութեան սեղանին վրայ: Հա-
ւանաբար այդ միջոցին էր՝ որ Յիսուս աղաղա-
կեց. «Ո՛վ որ ծառաւ է թող ինձի՛ դառ ու խր-
մէս եւ աւելցուց»: «Ո՛վ որ հաւատայ ինձի,
ինչպէս Գիրքը կ'ըսէ, կենդանի ջուրի գետեր
պիտի լլկին անոր որովայնէն»: Այս կ'ըսէր, կը
յարէ Յովհաննէս՝ շողիին համար, զոր պիտի բն-
դունէին Անոր հաւատացողները: Այո, ինքն իսկ
էր աստուածային կեանքի Աղբիւրը, զոր հոսե-
ցուց իւր խօսքին հետ Տաճարին մէջ, իւր ար-
եան հետ՝ Գողգոթայի վրայ, Սուրբ շողիին մի-
ջոցաւ՝ վերնատուն մէջ: Որքան ատեն օր Երու-
սաղէմ պահէ իր մէջ Տաճարը, Գողգոթան ու
վերնատունը, Երուսաղէմ, որ այնքան կարօտ է
նրաթական ջուրի, պիտի մնայ աշխարհի համար

կեանքի աղբիւրը եւ ձգտարտութեան ծառաւի հոգիները հոն պիտի երթան՝ յազնայնեալ իրենց ծառաւուր:

ՅՈՒԴԱՅԻ ՀՈՐԵԲԸ ՈՒ ԱՂԵՐԻՐՆԵՐԸ

«Եհովան» քու Աստուածդ քեզ տխրեցի՝ քու բարի երկիր մը, բայց էր Մոսէս իր ժողովուրդին, երկիր մը հովիտներու եւ աղբիւրներու եւ սասորդկիւն ջուրերու, որոնք կը հոսին ձորերու մէջ եւ լեռներու վրայ: Այս խօսքերը ձգտարտ էին Գառնի երկրին համար, համեմատելով մեծ ու անասոր այն անապատին հետ, ուրկէ այնինչ դուրս կ'ելլէին իտալեացիք: Իտալացիները, սակայն, այն է՝ որ Աւետանց երկրի հարաւային այս մասը, Յուդան, չուրի կողմէն նուազ հարուստ էր քան կեղծանկախ եւ հիւստային մասերը:

Այն պահուն եր իտալեցի կը մտնէր Գառնի երկիրը, իր այս կողմերու ջրային հազուադիւս կեանքը վաղուց արդէն մտած էին Պատմութեան մէջ: Բերաբեր կը պահէր տակաւին Արրահամի մօտած ջրհորը ու Արիմոնիքի հետ կնքած գաշնէրին յիշատակը: Իսահակ իր անունը կապած էր Գերարայի եւ Բերաբերի մէջ փոքրիկ տուած բազմաթիւ հորերուն, զորս հարկադրուեցաւ պաշտօնակցի Գառնիայի հովիտներուն զէմ փերտն, Աստուծոյ բարեկամին քաղաքը, էլ իսկիւն կը պահէ տակաւին Արրահամի գերեզմանը: Ան կը պահէ նաեւ «Մամբրէի կաղնիքին մօտ այն վայրը, ուր Հաւատոյ Հայրը ընդունեց երեք հրեշտակներու այցելութիւնը: Կաղնիքն, որուն շուրջն տակ Արրահամ հրաւիրեց հիւրերը, «Չմօտաջի» քեզ ծառայում», զօտացած է այլեւս: Հորը, սակայն, հոն է միշտ ու կարծես կը լսուի տակաւին Նահապիւն խօսքը: «Առցի տակաւ մի ջուր եւ լուսաւորին զօտս մեր»:

Տաւր զար ետք այդ միւսեայն հորին կեղերը ուրիշ սեռաբան մը կը պարզուէր, սեռաբան մը՝ որ երեսուն կը բերէր Գառնիի վեհ հեղին: Ռեմոն Բերաբերի երկու սրղիները, Ռեքար եւ Ռամա, զաւանձաւորութեամբ սպաննած էին Յերուսալէմ՝ Սաւուդի որդին, ապառնու զտաւարութեամբ իրենց տէր իւր սխիւքով մրցակցին մեղքէն: Գառնի, զայրացած իր ծառաներուն այս անարման մասնութեան վրայ, կախել տուաւ զաւանան կողբայիները «ի վերայ ջրբերդին ի փերտն»:

Փերտն—Երուսաղէմ հանապարհը կը պահէ ջուրերու բաժանման գիծը՝ հանելի բազմաթիւ աղբիւրներով: Այն Sheel, որուն մօտ Յուդա Մա. կարէ 10,000 մարդով պարսութեան մատնեց 17-սիւսի 65,000 զինուորները: Յիշատակելի է Այն Հանկա կամ Փիլիպպոսի աղբիւրը, որ փիլիպպոս մկրտեց Եթովպոյն թագուհիին ինքնին: Այն Արուայ կամ Եղիշերիի աղբիւր, Այն Սալեմ կամ Կնքեայ աղբիւր, Այն Արամ եւ այլն, ասոնց ջուրերը յատկացուած են Երուսաղէմի գործածութեան: Այս աղբիւրները Երուսաղէմ տանելու

համար շինուած նախկին աղուզաները կը շէնջրեն: Պատմացի Պիդատոսի շնորհադրութիւնը: Երուսաղէմի կառավարիչը կամ զօտաւորը այս մեղմարկին յատկացուցած էր ճանապարհ եղած նուէրներու մէկ մասը: Հրեաները այս առթիւ ամբաստանեցին զայն Տիրերիտի առջեւ ու Պիդատոս ետ կանչուեցաւ ու արտօրուեցաւ Գառնի:

Գառնիի հորեր, Պիտո Տափուր, կոչուածնէրը հասարակ ջրամբարներ են, որ կը գտնուին Բեթղեհէմի մօտերին վրայ՝ Երուսաղէմի զարուստին: «Ս» արուցանէր ինձ ջուր ի ջրհորոյն Բեթղեհէմի որ առ զբանն է, կ'ըսէր Գառնի տանջուած բուռն ծառաւի մը, զար կը զգայ մարդ ամբան հանձնքերու կղանակին: Գառնի յանգուցն պայքար մը կը մղէր այն ատեն փրկչապայցիներու զէմ, որոնք բանակած էին Ռաֆայնոյ հովիտին մէջ ու կը տիրէին Բեթղեհէմի, մինչ ինչ պահուստած էր Ողբարմի քաղաքին մէջ: Իր քաջերէն երեքը բնդ առաջ երթալով իւր ըզմանքին, կը ճեղքեն իշխանի բանակը եւ փափաքուած ջուրը, հայրենի քաղաքին ջուրը, կը հանեն Բեթղեհէմի ջրհորէն ու կը մատուցանեն իրենց պետին: «Փա՛ւ յիցի ինձ, Տէ՛ր, բնել այդ բանը, կը գոչէ Գառնի, չէ՞ որ այս ջուրը սրբունն է անոնց, որ զայցին բերելու իրենց կեանքին վառնդով: Եւ չիմեց ու Եհովային ձօնեց ջուրը: Գեղեցիկ արարք, արմանի՛ թէ՛ քաջերուն, թէ՛ իրենց տիրոջ:

Գարնիայ շատ հին հոր մը, բայց իրականին մէջ ջրամբար մը, առ «Մոգերու հոր» կոչուածը, որուն կը հանգիստին Երուսաղէմի ու Բեթղեհէմի կէս ճամբուն վրայ: Այստեղ էր որ փերտին մոգերուն երեցաւ Նորանշան Աստղը ու առաջնորդեց զիրենց Նորածին Մատուկին մօտ: Արարացած յունական անունը, Պիւ Լի Փարիսմու, կը նշանակէ Հանգստեան հոր: Ասոր մօտիկ Զ. զարնն կը բարձրանայ Փարիսմուի կամ Հանգստեան վանքը, որ կը շէնջնէ վերջին հանգրուանը Մարիամի եւ Յովսէփի՝ իրենց Բեթղեհէմ հասնելէն առաջ:

(Ճարտնակելի)

Հաւատոյ
Մ. Ե. Ն.

Աւետարանի վրայ խափեով կազմուած է. Աւետարանի մէջ է, վրիպեցի՛ մէն խղիւղներ — բայց եթէ խղիւղն իւր քաղաքում մտնող մէջ, պարզապէս ետ կ'աղեն մեծ ըլլալ, արդարեւ՝ որ կ'աղեն սուր ըլլալ, մեղաւորեալ՝ որ բարիքն մէջ կը վնասէն այն եղանակով որ զոր ի վնասեցին չարին մէջ, այն ատեն այն խափերը արժան կը ձգեն, կ'ամառանան խառնութեան մէջ, կ'ամառակեն պատկեր ու բոլորեցեն, կը մաղկին ողիւղներով եւ հասկերով եւ կը ջոզանան ամառումն մը մէջ, որուն երբեք պիտի չհասնին սեռուներու վնասութիւններ: ՅՈՒԼԱՆԵՒ ԳԱՊԵՆԻ